

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

STOCKHOLMS LÄN

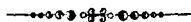
TILL

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

KONGL. BOKTRYCKARE.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaffenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshavandes uti Stockholms Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Femårs-berättelse för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010.

Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

UTI

STOCKHOLMS LÄN

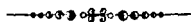
TILL

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

FEMÅRS-BERÄTTELSE

för åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.

STOCKHOLM, 1857.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,

KONGL. BOKTRYCKARE.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaflenhet.....	3.
§ 2. Invånare.....	4.
§ 3. Hufvudnäringar.....	6.
Jordbruket.....	6.
Utsäde och medelafkastning deraf.....	8.
Kreatursskötseln.....	8.
Skogsskötseln.....	10.
Bergs- och Bruksrörelsen.....	11.
Tackjernsblåsningen.....	11.
Stång- och Ämnes-jerntillverkningen.....	11.
Jernmanufaktur-tillverkningen.....	12.
Qvarnsten.....	12.
Andra bruk, fabriker och inrättningar samt landthandlare.....	12.
Porslinsfabriken vid Gustafsberg.....	12.
Ählö eller Ähleströms klädesfabrik.....	12.
Nyqvarns pappersbruk.....	12.
Finnboda beckbruk.....	12.
Skeppsvarfvet å Lilla Essingen.....	12.
Tegelslagerierna.....	13.
Handtverksverkstad å landet.....	13.
Landthandlande.....	13.
§ 4. Binäringar.....	13.
Fisket.....	13.
Sjöfart.....	14.
Skeppsbyggeri.....	15.
Skälfångst.....	15.
Jagt.....	15.
Tjärubränning.....	15.
Salpetertillverkningen.....	15.
Forsling.....	15.
Bränvinsbränning.....	15.

§ 5. Förvaltning och Politisk författning.....	16.
Statsbidragen.....	16.
Fattigförsörjningskostnaden.....	16.
Hesovården.....	20.
Länets bolag till försäkring af byggnader och lösegendom...	21.
Ränte- och kapital-försäkringsanstalten.....	21.
Rofdjuren.....	21.
Krögerirörelsen.....	22.
Lagsökningarne.....	22.
Länets cellfängelse.....	23.
§ 6. Städerne.....	23.

Tabellbilaga

Statistisk tabell för Fögderierne inom Stockholms Län för åren 1851 till
och med 1855

Statistisk tabell öfver Städerne inom Stockholms Län för åren 1851 till
och med 1855

**Underdånig Berättelse om tillståndet i Statistiskt och
Ekonomiskt hänseende inom Stockholms Län för
åren 1851, 1852, 1853, 1854 och 1855.**

§ 4.

Länets allmänna beskaffenhet.

Stockholms Län, som har en yta af omkring sextiosju kvadratmil, är till naturen omvexlande. De delar deraf, som ligga närmast Mälaren och intill medlersta delen af Upsala Län, äro gamla slättbygder, som hafva föga af skogar och vatten samt sträcka sig östligt till det inre af Länets, till dess de två till tre mil från hafskusten mötas af mera kuperadt land, der åkerfältet i allmänhet äro af inskränkt vidd samt skogar och sjöar mera förekomma. Af sistnämnde beskaffenhet är i allmänhet äfven Länets nordligaste del, Frösäkers härad, och en del af Närke och Örebro län, såväl som Länets del söder om hufvudstaden, det så kallade Södertörn, derinom dock på några ställen förekomma temligen betydliga och bördiga slätter, såsom i Öster- och Westerhaninge, Jerna och Thuringe socknar. Särdeles uppfyllt med berg och oländiga marker är Wermdö skeppslag. Ehuru skogs- och utmarker upptaga den betydligare delen af Länets yta, har Länets ändock icke några särdeles stora sammanhängande skogar. De mest omfattande äro de skogar, som höra till jernverket i Länets nordligare del, samt de inom Länets befintliga fyra häradshöfdingar, äfvensom den skogsmark, som till stor del bildar gräns emellan Södertörn och Svealands län i Södertörn.

Länets indelning i judiciellt hänseende uti fem Häradshöfdingadömen har under ifrågakommande femårs-period icke undergått någon förändring. I afseende å den administrativa indelningen åter har den förändring ägt rum, att år 1853 Färentuna härad, som forut utgjorde särskildt fögderi, blifvit förenadt med Sollentuna och Wallentuna härad samt Danderyds skeppslag till ett fögderi, hvadan fögderierne i Länets nu äro till antalet sex, dock att

tillika en Expeditions-kronofogde blifvit på stat anställd för Färentuna härad. Länsmännens antal är fortfarande tjugotvå.

I den ecklesiastika indelningen har ej skett någon rubbning, men fråga är på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning beroende om delning af åtskilliga större pastorater.

§ 2.

Invånare.

Folknummern i Länets utgjorde, enligt 1855 års mantalslängder, 417,530, deraf 56,781 af maskön och 60,749 af qvinkön. *Betalande personella utskyllder* voro 31,352 män och 33,580 qvinnor, samt derifrån *befriade* 25,429 af maskön och 27,469 af qvinkön.

Folkökningen har från och med år 1822 fortgått sålunda, att folknummern besteg sig:

år 1822 till	95,221	personer
» 1832 »	404,986	»
» 1842 »	444,793	»
» 1850 »	444,047	»

Den tillväxt i folknummern, som under ifrågavarande fem år sig visar, af 3,483 personer, har sedan år 1822 öfverstigit allenast under två qvinnier, nämligen åren 1822—27, då den utgjorde 8,049 personer, och åren 1832—37, då den belöpte sig till 4,003. Utom åren 1853, 1854 och 1855 genom kolerasjukdomen, hvarom vidare anføres längre ned i sammanhang med uppgifterne om helso- och sjukvården, har icke folkmängden lidit någon anmärkningsvärd förminskning genom af farsoter förökad dödlighet. Från Länets hafva icke heller, såsom från flera andra orter i Riket, förefallit några utflyttningar till nya världen af allmoge, ej heller af arbetande klassen mera än af några få, så att derigenom icke någon folkminskning kan sägas hafva ägt rum.

Utkomsten för Länets invånare har under dessa år icke varit störd af någon allmän missväxt, hvaremot icke heller skördarne något år varit ymnigare eller öfver medelmåttan. Något allmänt understöd har icke behöft anlitas, utom vintern år 1854, då, för att bereda arbetsförtjenst för

den fattigare befolkningen inom Färentuna härad, derinom en svag skörd då förminskade arbetarnes försörjningsutvägar, Kongl. Majt tacktes anslå af allmänna medel Ettusen Riksdaler banko, som, i enlighet med deras bestämmeelse, användes till förbättrande af kommunikationsleder inom häradet, såsom längre ned vidare anføres. Men eljest har under ifrågavarande tidrymd den arbetssökande merändels icke haft brist på tjänster och arbetstillfällen, utan har det deremot, särdeles på sednaste två åren, för många landtbrukare varit svårighet att sommartiden erhålla tillräcklig arbetshjelp, hvilket väl till största delen härrört deraf, att de många allmänna arbeten, som i Riket förbehållas, dragit till sig en mängd arbetsfolk. Såsom en naturlig följd häraf, hafva dagsverkspriserna stigit betydligt, så att, då de intill år 1850 varit under sommartid på egen kost för en duglig karl högst 40 sk. och för qvinna allmännast 16 sk. banko, hafva sommardagsverken nu sednast stundom betalats för karl med En R:dr 16 sk. och för qvinna med 32 sk. samma mynt i orten närmast omkring hufvudstaden, men annorstädes något lägre, hvilken förhöjning i arbetslönerna dock föga mer än motsvarar den stora stegringen i priser å lefnadsförnödenheter. Tjenstehjonens löner hafva äfven mäst förhöjas, om än icke i samma förhållande som dagsverkspriserna.

Förhöjningen i arbetskostnaden har dock af jordbrukaren utan svårighet kunnat dragas, enär han fått sina produkter väl betalda. Såsom följd af sistnämnde omständighet har ock jordbrukaren i allmänhet befunnit sig i en ganska fordelaktig ställning och många äfven bland allmogen vunnit förkofran. Bevis härpå är, bland annat, den på de två sistförflutna åren fortgående betydliga minskning af lagsökningar och utmätningar, såsom längre ned vidare anføres.

På sedligheten synas de nya grundsatser, som antagits i lagstiftningen angående brännvins tillverkning och försäljning, komma att blifva af godt inflytande. I följd af de nya författningarne härom har å landet tillgång å brännvin och å sådane ställen, der brännvin utskänkes, betydligt minskats. Härigenom och då numera brännvin icke heller får vid auktioner tillhandahållas, hafva många tillfällen till frestelsen för de på fyllerilasten begifne blifvit borttagna, såsom följd hvaraf är att hoppas, det nämnde last samt det onda, som deraf i många hänseenden härflyter, skall fortare aftaga. Det har ock redan förnummits, att på landsbygden brännvinets bruk minskats, hvartill detsammes fördyrande visserligen äfven bidragit.

mera allmänt fortfarande begagnas trädesstock eller årder, hvilken redskap dock icke vid allt bruk af åkern är fördelaktig. Men eljest är icke någon anmärkningsvärd förändring i allmänt begagnade åkerbruksredskap att omförmåla. Vigten att föröka antalet af förut här kända nyttiga redskap med *en redskap* eller *sats af redskap*, tjenlig att från ett djup af sexton till aderton tum uppföra till ytan underliggande, ofta värderika jordlager, har föranledt Länets Hushållnings-Sällskap att utfästa ett premium af tjugo dukater för den, som förevisar en redskap eller redskaps sats, som för berörde ändamål pröfvas lämplig; men hittills har denna åtgärd icke haft önskad följd.

För odling af allahanda slags dertill duglig mark är lågen så allmän, att den fortgår med mycken flit, äfven bland innehafvare af de minsta lägenheter, och det torde vara fruktlöst att med någon noggrannhet uppgifva omfånget af den jord, som under de sednaste fem åren blifvit inom Länets upptagen samt nu bär sädes- eller grässkördar; men tvifvelsutan utgör den flera tusende tunnland, oberäknad den mark, som för odling vunnits genom de betydligare sjösänkningar och aftappningar, hvilka äro i synnerhet förtjenta att särskildt omförmålas, nämligen, *a*) sänkning af den stora sjön Erken inom Estuna, Söderby Carls och Lohärads socknar af Lyhundra fögderi i Norra Roslagen, till hvilket företag beviljats af statsmedel ett anslag af Ettusen sexhundra R:dr banko såsom lån och Fyrahundra R:dr samma mynt utan återbetalningsskyldighet och hvarigenom betydlig vattendränkt mark förvandlats till odlingsbar; *b*) sänkning af sjöarne Norrviken och Edssjön inom Eds, Sollentuna och Fresta socknar af Sollentuna fögderi, dertill staten bidragit med lån af Fyratusen R:dr banko; *c*) en utan statens understöd företagen sänkning af Angarns sjö i sistnämnde fögderi, hvarigenom betydliga fördelar påräknas för omkringliggande hemman inom Vallentuna, Vada, Angarns och Össeby socknar; *d*) en af Bona säteriägare å Munsön i Färentuna härad påbörjad aftappning af sjön Snorman, beräknad att gifva omkring Trehundra tunnland odlingsbar jord; samt *e*) genom årensningar och gräfningar verkställd reglering af de inom Brännkyrka och Huddinge socknar af Södertörn befintliga sjöarne Örlångens, Ågestasjöns, Magelungens och Trehörningens vattenhöjd, hvarigenom betydliga jordvidder blifvit dels fullt odlingsbara, dels väsendtligt förbättrade.

Huru i allmänhet med skördarne sig förhållit är under föregående § i korthet anfördt; och bör tilläggas, att den torr-röta, hvaraf potatesfrukten i sednare tider ofta lidit, årligen i mera eller mindre grad sig uppenbarat.

Uti bifogad tabell meddelas hvad uppgifvet är om *utsäde* och *medelafkastning deraf* inom Länets. Derutaf visar sig, vid sammanställning med uppgifterna uti förut afgifna enahanda tabeller, det approximativa förhållandet för landet, utan beräkning af städernas jord, under en längre tidsfölj, sålunda:

	Utsäde, Tunnor.					Medelafkastning, Tunnor.				
	1822.	1832.	1842.	1850.	1855.	1822.	1832.	1842.	1850.	1855.
Hvete	3,053	3,771	3,787	3,987	4,220	17,489	26,200	26,815	27,968	28,865
Råg	24,425	29,086	29,390	28,786	30,713	133,375	173,940	167,319	156,587	180,637
Korn	13,772	14,484	15,399	14,148	14,516	79,771	84,592	90,359	81,120	80,458
Hafra	3,458	4,952	5,390	6,961	8,788	18,623	25,883	37,069	36,515	49,545
Blandsäd	2,582	3,053	3,455	3,409	3,432	15,083	17,892	19,736	18,467	18,040
Ärter	2,485	2,917	3,573	3,459	3,690	12,199	15,285	17,306	19,356	18,540
Potates	17,805	28,782	37,522	34,111	41,072	100,599	201,927	208,698	192,482	247,979
Vicker	—	—	—	—	114	—	—	—	—	803

Att under vanliga förhållanden spanmåls- och potates-produktionen betydligt öfverstiger Länets invånares eget behof är anfördt i sist afgifna underdåniga berättelse; och hvad deri är sagdt om höförsäljning från Länets samt om tobaks- humle- lin- och hampodling jemte trädgårdsskötsel gäller fortfarande.

Kreatursskötseln. Uti denna viktiga del af landbruksnäringen äro icke att omförmälas några inom Länets mera allmänt skedda förbättringar, utan återstår derutinnan mycket att önska. Den förbättring af ladugårdarne, som småningom alltmera skett vid större egendomar, särdeles närmast omkring hufvudstaden, der ladugårdsskötseln är synnerligt gifvande genom den lätta och fördelaktiga afsättningen af mjölk i staden, har icke sträckt sig till allmogens fäkeatur, hvilka, af gammal inhemsk race, allmänt äro små och svagt födda. Men hos större jordägare synes den åsigt alltmera vinna insteg, att boskapens rikliga utfodring både är förenlig med egen vinst och rätta grunden för en förständig jordbruksplan, en åsigt, utan hvars allmänare antagande och efterföljd det icke är att hoppas, att ladugårdsskötseln skall vinna den utveckling, jordbrukets sanna fördel kräfver. På åtskilliga större egendomar, der ladugårdsskötseln föres med omsorg, hafva prydliga och

och vidsträckta samt väl inredda ladugårdsbyggnader blifvit uppförda, hvarvid det i Skåne ganska vanligt begagnade, men här förut sällan nyttjade byggnadsämnet, gråsten, flerstädes blifvit användt, exempel, som förtjena och säkert vinna efterföljd, sedan skogsprodukterne årligen stigit i pris.

Till hästafvelns förbättring bidraga icke obetydligt de inom Länet befintliga sqvadronsbeskälare samt de hingstar från Strömsholms stuteri, hvilka årligen viss tid varit stationerade på några ställen i Länet.

Angående öfriga slags husdjur inom Länet är intet nytt att omförmålas, utan återopas derom förut afgifne underdåniga berättelser.

Sommartiden åren 1854 och 1855 anställdes af sjukdomen *mjältbrand* temligen betydliga härjningar bland hästar, oxar och kor inom åtskilliga socknar af det mot Upsala Län gränsande Långhundra fögderi och det sednare året jemväl i några socknar af Länets nordligaste del, Frösåkers fögderi. Huru många kreatur det forra året störtade har icke blifvit upplyst; men enligt uppgifter, som till Länsstyrelsen inkommit å de i berörde sjukdom år 1855 omkomna kreatur, skola de hafva utgjort nära 400 hästar, 22 oxar och 125 kor; dock lär det verkliga antalet varit större, enär flera fall af kreaturs störtning icke skola blifvit anmälda.

Antalet af hvarje slags kreatur inom Länets särskilda delar år 1855 upptages uti en vid denna berättelse bilagd tabell, hvilken dock icke torde kunna lemnas full tillförlitlighet, då densamma till det mesta grundas på allmänhetens egna uppgifter. Vid jemförelse af berörde tabells uppgifter med de år 1822 och sednare meddelade, befinnas de särskilda slagen af kreatur inom Länet hafva förökats eller minskats, såsom sig visar af följande sammanställning, deruti städernas kreatur icke äro beräknade.

	1822.	1832.	1842.	1850.	1855.
Hästar	21,748	22,278	22,259	20,400	20,435
Oxar	5,712	6,970	6,133	6,741	7,290
Kor	36,447	39,220	39,091	38,740	39,594
Unghoskap	11,392	11,963	12,427	11,456	11,778
Får	67,312	69,260	77,077	72,732	59,347
Svin	22,317	25,489	25,894	23,059	23,461
Getter	212	326	426	72	109

Berättelse öfver Stockholms Län för åren 1851—1855.

Skogsskötseln. Om denna del af landtmannahushållningen gäller ännu hvad Länsstyrelsen i sednast afgifna underdåniga treårsberättelse anført, så att föga eller nästan icke någon omtänka för skogens framtida bestånd, än mindre för förkofran för det kommande är att förmärka, utom vid jernverken och åtskillige större jordegendomar. De på sista åren ytterligt uppstegrade priserna i hufvudstaden på skogsprodukter, särdeles på ved, hvaraf under krigsoroligheterna tillförsel från Finland uteblifvit, hafva varit en stor lockelse att strängt anlita skogarne för afsalu. Med en planmässigt ordnad afverkning och på återväxt beräknad skogsvård vore säkerligen de befintliga skogsmarkerna inom Länet tillräckliga att för en framtid fylla egna behof och medgifva icke ringa afsalu. Men för en bättre skogsvård fordras ledning af personer, som derom hafva sakkunskap. Derföre hafva ock åtskillige jordägare inom Södertörn förenat sig och med en kunnig forstman öfverenskommit derom, att denne, mot visst arfvode, två gånger om året öfverser deras skogar och föreslår de åtgärder, som för ändamålsenlig afverkning och skötsel äro erforderlige. Tvifvelsutan skulle ock mera allmänt för skogsvård antagas särskildt deruti undervisade personer af arbetande klassen, om sådane funnos att tillgå. För att bereda tillgång på sådane för enskildes tjänst, ej mindre än för anställning såsom underjägare och skogsvaktare vid allmänningar, synes fördenskull vara nödigt och lämpligt, att på åtskilliga ställen i Riket undervisningsanstalter för detta ämne på allmän bekostnad inrättades, efter samma method, som de lägre landtbruksskolorna och, der så ske kunde, i sammanhang med dessa.

Af den uppmuntran, som, enligt nådiga Cirkuläret den 30 Oktober 1850, till skogsplantering och handel med gran- och tallfrö sökt åstadkommas genom utfästa premier, har någon verkan inom Länet icke vidare förspotts, än att allenast en större jordägare anmält sig till erhållande af premier för barrträds uppdragande genom frösädd.

År 1851 anställdes af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skogsransakning å Länets fyra häradsallmänningar, hvarom berättelse afgifvits till Kammar-Kollegium. De dervid föranledda mångfaldiga ärender angående reglering af dessa allmänningars vård, skattläggning af derå befintliga lägenheter m. m. hafva sedermera varit bland föremålen för Länsstyrelsens handläggning och äro ännu icke afslutade. I sammanhang med berörde skogsransakning, höllos med allmännings-intressenterne sammanträden för deras hörande i de allmänningarnes nyttjande och vård rörande frågor, uti hvilka nådiga Cirkulärbrevet den 30 November 1849 anbefallt Länsstyrelserne vidare åtgärder.

En del af dessa frågor hoppas Länsstyrelsen snart få, såsom samma nådiga bref föreskrifver, hemställa till Kongl. Maj:ts vidare bepröfvande.

Det virke, som från de fyra häradsallmännningarne utsynats åt häradsboer, har utgjort årligen emellan 6 och 700 famnar och för alla fem åren tillhopa 3,194 famnar.

Bergs- och Bruksrörelsen. Uti jerngrufvorna inom Länets, nämligen de å Utön i Sotholms härad, Jerna grufvor i Jerna socken, Herrängs grufvefält i Häfverö socken, Vigelsbo grufvefält i Vahlö socken samt åtskilliga smärre grufvor i Hargs, Forssmarks, Börstils, Vahlö och Vaddö socknar, har malm-brytningen fortgått; och har, enligt tillgängliga uppgifter, malmuppfordringen ur alla dessa grufvor utgjort:

år 1851 Skeppund tackjernsvigt 114,428.

» 1852 » » 103,939.

» 1853 » » 85,650.

» 1854 » » 79,446.

För 1855 hafva fullständiga uppgifter hittills icke erhållits.

Grufvor för upphemtning af annan slags malm, än jern, äro icke inom Länets bearbetade.

För *tackjernsblåsningen* finnas inom Länets masugnar vid Bennebol i Bladåkers socken, Länna i Allmunge socken, Edsbro i socknen af samma namn, Vällnora i Knutby socken och Berkinge i Vahlö socken. Tackjernstilverkningen har utgjort:

år 1851 Skeppund tackjernsvigt 10,198.

» 1852 » » 10,756.

» 1853 » » 8,399.

» 1854 » » 5,214.

1855 års tillverkning kan icke meddelas i saknad af uppgift derom.

Stång- och Ämnes-jerntillverkningen, som bedrifvits vid Forssmarks bruk i Forssmarks socken, Hargs bruk i Hargs socken, Skebo i Ununge socken, Rånäs i Fasterna socken, Ortala i Vaddö socken och Nyqvärn i Tyringe socken, af hvilka de fyra förstnämnde hafva till en del Vallonsmide, är uppgifven:

för år 1851 till Skeppund bergsvigt 12,010.

» » 1852 » » » 12,728.

» » 1853 » » » 12,610.

» » 1854 » » » 12,234.

För 1855 saknas uppgift äfven härom.

Vid Skebo bruk finnes jemväl ett valsverk för tillverkning af jernplåtar samt vid Nyqvarns och Forssmarks bruk stålugnar jemte hammare för stål-räckning. Särskildt idkas manufaktursmiden äfven vid Johannisforss i Forssmarks socken, hvarest tillverkas, bland annat, vagnsfjedrar och axlar samt såkallade svanhalsar af erkänd godhet; vid Bränninge i Tveta socken för tillverkning af plogar, billar, spadar och flera slags redskap; samt vid Vira i Kulla socken för förfärdigande af liar och andra eggjern.

Jernmanufaktur-tillverkningen har, enligt uppgifter, uppgått inom Länet:

år 1851 till Skeppund bergsvigt	1,414.
» 1852 » » »	1,956.
» 1853 » » »	2,839.
» 1854 » » »	1,314.

Om 1855 års tillverkning har uppgift hittills icke erhållits.

Vid förenämde Bränninge är ock under anläggning ett jerngjuteri jemte mekanisk verkstad. Men eljest har icke något nytt jernverk inom Länet under ifrågavarande tidrymd tillkommit.

Bland de flera inom Länet befintliga *kalkstensbrott* fortfar det vid Karta i Sorunda socken att lemna betydligt till afsalu, såsom uppgifvet är, omkring 1,500 läster årligen.

Quarnsten brytes på flera ställen i Rådmansö socken.

Andra bruk, fabriker och inrättningar samt landthandlare.

Vid samtliga fabriksinrättningarne å Länets landsbygd, hvilkas särskilda slag och antal äro i bifogade tabell upptagna, utgjorde tillverkningar-nes värden och dervid sysselsatte arbetare:

år 1851 värde R:dr banko	479,862;	arbetare	753.
» 1852 » » »	520,185;	»	807.
» 1853 » » »	555,537;	»	840.
» 1854 » » »	506,577;	»	1,050.
» 1855 » » »	607,700;	»	834.

De mest betydande af fabriksinrättningarne äro: *porslinsfabriken vid Gustafsberg* å Vermdön, hvars tillverkningars värde hvarje af ifrågavarande år varit i stigande samt för år 1855 uppgifvits till icke mindre än 201,622 R:dr och hvilken fabrik ensam sistnämnde år sysselsatt 506 arbetare; *Åhlö eller Åhleströms klädesfabrik*, der tillverkningsvärdet sagde år uppgått till 106,960 R:dr och 39 arbetare begagnats; *Nyqvarns pappersbruk*, som dock under innevarande år afbrunnit; *Finnboda beckbruk* samt *skeppsvarfvet å Lilla Essingen*, vid hvilket sistnämnde likväl mindre verksamhet de sistförflutna åren ut-

vecklat sig, än i början af denna anläggnings tillvaro, hvadan ock tillverkningsvärdet, som år 1850 uppgafs till 37,100 R:dr, nedgått år 1855 till 10,000 R:dr och arbetarnes antal från 54, som de utgjorde förstnämnde år, minskats till 22 det sednaste året.

Tegelslagerierna, hvilkas tillverkningsvärden och sysselsatte arbetares antal icke äro inberäknade i de för fabrikerna ofvan uppgifna summor, hafva under ifrågavarande år ökats till antal genom flera nyanlagda och bedrifvits med mycken verksamhet samt lära varit ganska vinstgifvande i anseende till den stora åtgången af tegel för nybyggnader i hufvudstaden, och deraf orsakad betydligare stegring i priset å denna vara.

Till idkande af *handtverksverkstad å landet* har ingen sig anmält.

Landthandlande, som med behörigt tillstånd i öppna bodar idkat handel, utgjorde till antalet år 1851: 29; 1852: 36; 1853: 41; 1854: 40; 1855: 42; hvarförutan några landtmän, med den dem i handelsordningen medgifna rätt, å landet hållit till salu i minut inhemska landtmannavaror.

§ 4.

Binärtingar.

Fisket är för skärgårdens invånare af stor vikt och kan till och med anses för hufvudnäring, åtminstone i Börstils och Gräsö socknars skärgård. Strömning utgör förnämligaste föremålet för saltsjöfisket. Någon säker uppgift på quantiteten af årligen fångad strömning är Länsstyrelsen icke i tillfälle att meddela. Men såvidt Länsstyrelsen förnummit, har fångsten af denna fisksort under nu ifrågavarande fem år icke varit gynsammare, än under nästföregångna åren, utan snarare i fortsatt aftagande, hvilket ock röjt sitt inflytande på Norrtelje och Östhammars städers fiskerskap, som i antal och välstånd varit i sjunkande. Saltad strömning har varit i ovanligt högt pris, från Femton R:dr ända till Tjugo R:dr banko tunnan, då denna vara under nästföregående tider stått i pris till högst Tolf R:dr.

Med ett af statsmedel erhållet anslag har Länets Hushållnings-Sällskaps Förvaltnings-Utskott föranstaltat om undersökningar i Länets skärgårdar, för att söka få utredt förhållandet med fiskerinäringen och grunden till den ofta förda klagan öfver fiskets aftagande. Sådane undersökningar hafva under flera års somrar blifvit beredvilligt verkställda af Professoren och Rid-daren af Nordstjerne-Orden C. J. Sundevall samt Friherre C. J. Cederström,

om hvilka undersökningar berättelser blifvit afgifna. Ehuru något omedelbart praktiskt resultat häraf icke för det närvarande varit en följd, hafva likväl derigenom vunnits värderika upplysningar så väl för vetenskapen, som till ledning för fortsatta undersökningar i det ifrågakomna praktiska hänseendet; och är med anledning af berörde berättelser, genom Hushållnings-Sällskapets Förvaltnings-Utskott, framställning hos Kongl. Majt gjord om undersökningarnes fortsättande på vetenskaplig väg.

För idkande af saltsjöfisket inom Länet äro, genom en år 1855 af sådant fiskes idkare och ägare, vid sammanträde inför Kongl. Majts Befallningshafvande, beslutad och af Kongl. Majts Befallningshafvande stadfästad förening, vissa bestämmelser, hufvudsakligen angående fiskedonens beskaffenhet och fiskesätt, gifna, i ändamål att freda fiskynglet.

Beträffande insjöfisket äro nyligen äfven slika öfverenskommelser emellan delägarne träffade och sedermera af Kongl. Majts Befallningshafvande fastställde rörande fisket i insjöarne inom Öknebo och Svartlösa härader samt särskildt i Vallentunasjön. Fråga är ock å bane om särskilda bestämmelser för fiskets bedrifvande i Mälaren.

Om de sålunda redan träffade föreningars inflytande har Kongl. Majts Befallningshafvande icke varit i tillfälle att ännu något erfara, då de allenast kort tid varit till efterlefnad gällande.

Sjöfart med landtmän tillhöriga fartyg och båtar af fem läster och derutöfver idkas flitigt af allmogen i Roslagens skärgård, förnämligast i Vätö, Vaddö, Rådmansö och Gräsö socknar, men föga af Södertörns skärgårdsboer, hvilka därför visa mindre fallenhet. Det är väl mestadelen till inrikes fraktfart, som nämnde fartyg begagnas, men vissa år äfven icke obetydligt till utrikes sjöfart, såsom här nedan sig visar. De sednaste åren lära landtmanna-seglationens idkare inbragt betydliga vinster genom höga frakter. Det oaktadt hafva fartygen minskats de sista åren i antal och lästetal, såsom synes af följande uppgift å de inom Länet för landtmanna-seglationen taxerade fartyg och båtar:

	Till inrikes sjöfart begagnade.		Till utrikes sjöfart begagnade.		Summa.	
	antal fartyg.	lästetal.	antal fartyg.	lästetal.	antal fartyg.	lästetal.
år 1851	305	6,934	6	452	311	7,383
» 1852	316	7,666	2	165	318	7,831
» 1853	309	7,497	7	554	316	7,751
» 1854	273	5,579	22	1,635	295	7,214
» 1855	268	5,762	16	1,264	284	7,026

Skeppsbyggeri bedrifves icke obetydligt i Roslagens skärgård, förnämligast i Vätö och Vaddö socknar, der för detta yrke visar sig särdeles håg; och är det nästan uteslutande i denna del af Länets skärgård, som nybyggnad ägt rum af de fartyg och båtar af fem läster och derutöfver, hvilka inom Länet blifvit under dessa åren nybyggda och, med undantag af dem, som uppstått vid varfvet å Lilla Essingen, utgjort:

år 1851	18 st. fartyg och båtar om	547 läster
» 1852	18 » » » » »	769 »
» 1853	16 » » » » »	495 »
» 1854	16 » » » » »	449 »
» 1855	40 » » » » »	290 »

Skälfångst idkas mindre allmänt af skärgårdsboerne och blott af en och annan, stundom under resor upp emot Åland och Bottniska viken; men afkastningen deraf uppgifves icke vara betydlig.

Jagt öfvas inom Länet öfver hufvud icke såsom näringsfång, utan mera för tidsfördrif. I skärgården erhålles dock flerstädes sträck- och sjöfogel till afsalu.

Tjärubrännning idkas gauska obetydligt och lemnar icke något till handeln.

Salpetertillverkningen har varit årligen i medeltal omkring femhundra Lispund och bedrifves af allenast få.

Forsting bereder allmogen förtjenst egentligen endast i de trakter, der jernverk finnas.

Bränvinsbränning, som redan förut hade årligen blifvit inom Länet mer och mer öfvergifven att utöfvas såsom binäring vid landthushållningen, ägde under år 1855, enligt nya lagstiftningen i ämnet, rum vid 23 större och 2

smärre brännerier, af hvilka tillsammans erlades en afgift af 187,484 R:dr 14 sk. banko.

§ 5.

Förvaltning och Politisk författning.

Under ifrågavarande fem år har något hemman hvarken fallit i ödesmål eller blifvit derifrån upptaget. Skattläggning har skett å 2:ne kronofiskerier och 17 mjölqvarnar. Från krono hafva blifvit till skatte lösta 20 $\frac{1}{4}$ mantal jemte 7 lägenheter, utan åsatt mantal. Ny kronotionde-sättning har ägt rum å 16 boställshemman, ett fräsehemman samt 4 lägenheter utan hemmantal. Antalet af särskilda slags hemman, lägenheter, qvarnar m. m. upplyses af bifogade tabell.

I afseende å hemmansklyfningen åberopas hvad sagdt är i föregående underdåniga treårsberättelse. Hittills har icke ifrågakommit att för hemmansklyfning inom någon del af Länets bestämman ett lägre minimum, än ett åttondels mantal, som ovillkorligt medgifves i nådiga Förordningen den 13 Juli 1853.

Att laga skiftesverket under ifrågavarande tidrymd fortgått raskare, än tillföre, visar sig deraf, att långt flera laga skiften blifvit årligen verkställda än förut, så att under alla fem åren tillsammans blifvit skiftade 434 $\frac{1}{4}$ mantal; utgörande den ägorymd, som blifvit delad, 14,286 tunnland åker, 18,375 tunnland äng och odlingsmark samt 77,180 tunnland afrösningsmark och impedimenter. De för utflyttningar i följd af laga skiften af statsmedel beviljade understöd hafva utgjort år 1851 banko R:dr 1,473: 5 9; 1852 R:dr 2,660: 39. 2; 1853 R:dr 1,256: 46. 4; och 1854 R:dr 1,376: 36. 1; varande understöds-beloppet för 1855 ännu icke fastställt.

Till hvilka belopp *statsbidragen* och de i sammanhang dermed uppgifna *kommunala* utskylder beräknats, inhemtas af bilagde tabellerna.

I afseende särskildt å *fattigförsörjningskostnaden* äro från alla landt- och stads-församlingars fattigvårds-styrelser infordrade uppgifter, af hvilka upplyses, att antalet fattige och kostnaden för deras uunderhåll i hela Länets hvarje år varit, som följer:

Män

	Män.		Qvinnor.		Barn under 15 år.		Summa fattige personer.	Summa underhållskostnaden i banko riksdaler.
	med full försörjning.	med blott understöd.	med full försörjning.	med blott understöd.	med full försörjning.	med blott understöd.		
år 1851	261	523	645	1,382	444	655	3,880	45,259
» 1852	265	558	650	1,365	477	667	3,982	48,434
» 1853	260	543	674	1,397	500	705	4,079	51,448
» 1854	259	567	667	1,420	549	706	4,138	53,294
» 1855	268	591	695	1,441	543	708	4,246	58,828

Häraf befinnes, att antalet personer, för hvilka fattigvårdshjelp anlitas, blott under dessa fem år ökats inom Länet med 366 och försörjuingskostnaden tillväxt med 13,569 R:dr. I sin mån bidrager hertill det intresse Fattigvårds-Styrelserne hafva att, i stället för att i lämplig tid förekomma nöd, stundom i förtid göra personer till fattighjon för att hafva auledning att inom föreskrifven tid yrka deras återgång till annan församling och sålunda befria egen fattigvård från äfventyret af framtida tunga. Detta kan svårligen förekommas sålänge fattigvården är legal och icke frivillig samt således vikit från den grundsats, som kristendomen anvisar, att hufvudsakligen utgöra föremål för kristliga kärleksverk.

Till bestridande af kungs- och krono- samt gästgifveriskjutsen hafva inom Länet årligen utgått följande antal hästar:

	Kungs- och krono-skjuts-hästar.	Gästgifveriskjuts-hästar.
år 1851	2,316	54,854
» 1852	1,824	53,844
» 1853	2,914	54,469
» 1854	2,792	54,736
» 1855	4,865	58,053

Berättelse öfver Stockholms Län för åren 1851—1855.

Gästgifveriskjutsen besörjes på entreprenad vid Rotebro, Märsta, Alsike, Barkarby, Kimsta, Lindberga, Hjelmsta, Marma, Åshusby, Åsby, Ensta, Brotthby, Hall, Åkersberg, Grisslehamn, Östra Ekedahl, Vermdö, Berga, Fittja och Kumla gästgifvaregårdar samt från Södertelje och Östhammars städer, vid hvilka alla gästgifvaregårdar, utom den i Östhammar, entreprenörerne betingat sig särskildt bidrag af skjutslagen, till belopp från Tre Rdr ända till Fyratio Rdr banko per mantal, hvilken sistnämnde höga afgift utgöres för skjutsningen vid Fittja gästgifvaregård, och det oaktadt legan för skjuts från detta ställe under entreprenad blifvit, enligt nådigt medgifvande, förhöjd till 28 skillingar banko milen per häst. Det är således allenast vid två af de mera trafikerade gästgifvaregårdarne, der entreprenad hittills icke kommit till stånd, nämligen vid Pilkrog och Länna. Inom Nardinghundra härad, der skjutsåtgården vid gästgifvaregårdarne icke är af mera betydighet, har år 1852 genom öfverenskommelse den reglering blifvit, till allmän belåtenhet, tillvägabragt, att delägarne i gästgifveribyanne, utan biträde af hållskjuts, men vid ett gästgifveri med understöd af reservhemman, utgöra skjutsningen emot årlig ersättning, bestämd till olika belopp för hvarje gästgifveri med afseende å vanliga skjutsåtgången, och till hvilka ersättningar alla öfrige skjutsskyldige i häradet bidraga med lika afgift efter hemmantal. Enahanda skjutsreglering för Frösåkers härad är äfven å bane och torde snart kunna komma till stånd.

Kronobrefbäringsens reglering till öfverensstämmelse med nådiga Cirkuläret den 30 November 1849 har inom åtskilliga delar af Länets försiggått; och i de öfriga delarne äro frågor om sådan reglering under handläggning.

För allmänna vägarne förbättring och, der så erfordrats, utläggning till större bredd hafva Länets invånare med beredvillighet gått Länsstyrelsens uppmaningar till mötes och i detta afseende gjort ganska betydliga uppföringar. Större vägförbättrings-arbeten, som dessutom under ifrågavarande fem år fullbordats, äro: *a)* sänkning af Trappebergsbacken, nära norra Stäkes bro, som utförts med bidrag af statsmedel, 4,000 Rdr; *b)* sänkning af Kronabacke på vägen emellan Stockholm och Fittja gästgifvaregård, dertill af statsmedel njutits bidrag med 2,580 Rdr; *c)* den helt och hållet af statsmedel bekostade nybyggnaden af Tranebergsbro jemte anläggning af ett stycke ny väg derinvid; och *d)* sänkning af en backe å Färentuna häradsväg, till bekostande hvaraf användts en del af det understöd, som, enligt hvad ofvan är omförmäldt, beviljades år 1854 för att bereda arbetsförtjenst inom nämnde härad. Påbörjade arbeten äro: anläggning af något öfver en mils ny väg

inom Huddinge och Brännkyrka socknar, i stället för förut befintlig, backig och oländig väg, ett arbete, som visar sig särdeles vackert och utföres af Huddinge socknemän, med dertill nådigst beviljadt understöd af statsmedel; samt omläggning för åtskillige backar på vägen emellan Länna och Valla gästgifvaregårdar, dertill af statsmedel anslagits 10,470 R:dr; hvarjemte statsanslag redan äro nådigt beviljade till följande vägförbättringar, som äro afsedda att ofördröjligen taga sin början, nämligen: 13,350 R:dr till omläggning för backar å vägen dels emellan Fittja gästgifvaregård och Södertelje och dels emellan nämnde stad och Kumla gästgifvaregård, samt 7,680 R:dr, allt banko, för vägomläggningar emellan samma stad och Pilkrogs gästgifvaregård. Den i förra underdåniga treärsberättelsen omförmälde betydliga väg-omläggningar inom Börstils socken har ännu icke hunnit fullbordas. Nya vägdelningar hafva under ifrågavarande tidrymd tillvägabragts inom Öknebo och Erlinghundra härader samt särskildt inom en och annan socken annorstädes.

För lättande af kustfarten är inom Södertörns skärgård, genom det såkallade Dragsundet, emellan Drags- och norra Örvadsfjärdarne upptagen en kanal, genom hvilken skärgårdsfarare kunna undvika att segla utomkring Landsortsudde. Denna kanal, till hvilkens utförande anslogs af handels- och sjöfartsfonden 41,500 R:dr banko, öppnades år 1854 för sjöfarande att begagnas utan afgift. Medelst tillhjälp af det ofvanberörde anslaget för arbetsutvägars beredande inom Färentuna härad samt med något tillskott af menigheten upprensades äfven år 1854 det såkallade Kersösund emellan Munsö och Ekerö socknar, hvarigenom för åtskillige Mälarens strandboer öppnats en genare båtväg till och från hufvudstaden. Trafiken på Södertelje och Vaddö kanaler fortfar att vara liflig, såsom sig visar af följande uppgift å antal fartyg och båtar, som der passerat samt derfor erlagda afgifter:

	Södertelje kanal.				Vaddö kanal.			
	antal fartyg och båtar.	avgifter.			antal fartyg och båtar.	avgifter.		
		B:ko R:dr	sk.	rst.		B:ko R:dr	sk.	rst.
år 1851	3,143	16,644	30	—	885	1,114	44	6
» 1852	2,828	15,099	3	—	733	880	45	4
» 1853	2,922	15,706	24	—	734	882	34	8
» 1854	3,302	19,255	16	—	850	1,000	10	8
» 1855	3,068	18,329	44	—	1,025	1,074	13	11

Helsovården har inom Länets fortfarande blifvit besörjd af två ordinarie och en extra provincial-läkare, en provincial-kirurg, stadsläkare i Södertelje och Norrtelje samt särskilda läkare vid det såkallade Löwenströmska lasarettet i Hammarby socken, för Botkyrka och Salems socknar, vid Drottningholms kungsgård, vid Vaxholm för der förlagda kommendering af kro-noarbets-korpsen, vid Forssmarks, Hargs och Skebo bruk, Utö grufvor samt Gustafsbergs porslinsfabrik; och är fråga äfven å bane att för Öknebo härad få anställd distrikt-läkare. Uti nästan alla socknar äro ständiga barnmorskor antagna.

Af de i sista underdåniga berättelsen omförmälda allmänna sjukvårdsanstalter har provisoriska sjukhuset blifvit den 1 Oktober 1852 indraget, sedan det lyckats att å Serafimer-lasarettet bereda ett utvidgadt utrymme för vårdande af sjuka från Länets, till mindre kostnad än som med underhållandet af provisoriska sjukhuset varit förenad.

Vid hvarje af sjukvårds-anstalterna hafva följande antal personer från Länets njutit vård.

	Serafimer-lasarettet.	Provisoriska sjukhuset.	Norrtelje lasarett.	Kurhuset.	Löwenströmska lasarettet.	Summa.
år 1851	227	84	63	98	—	472
» 1852	254	65	70	108	102	599
» 1853	445	—	60	69	149	723
» 1854	558	—	75	101	189	923
» 1855	611	—	71	97	207	986

Å antalet sjuke, som år 1851 vårdats å Löwenströmska lasarettet, har uppgift icke kunnat erhållas. Detta lasarett är tillkommet och underhålles helt och hållet genom enskild donation. För de öfrige ofvan omförmälde sjukvårds-anstalterne hafva kostnaderne utgjort: år 1851 banko R:dr 8,875: 42. 10; år 1852 R:dr 10,769: 44. 8; år 1853 R:dr 14,029: 24. 6; år 1854 R:dr 10,710: 11. 11; år 1855 R:dr 11,724: 29. 1. Dessa kostnader hafva blifvit bestridda af kurhusmedlen jemte ett årligt bidrag af 2,333 R:dr 16 sk., dels utgående från Serafimer-ordens-Gillet såsom hospitalsmedel, dels

af enskild donation och dels utgörande Länets andel af lasarets-afgifter. Kurhus-afgiften utgjordes för år 1851 med fyra skillingar och för de följande åren med fem skillingar sex runstycken banko af hvarje mantalsskrifven person.

Af kolera-sjukdomen år 1853 borttrycktes med döden inom Länets 347 personer. Åren 1854 och 1855 förekommo väl afven åtskilliga dödsfall af samma sjukdom, men icke till något betydande antal.

Bland helsovårds-anstalter inom Länét förtjena att nämnas den år 1849 öppnade kallvattenkur-anstalten i Södertelje samt gyttjebad-inrättningarne i Norrtelje och Vaxholm, hvilka alla badanstalter ganska flitigt anlitas och för städerna sjelfva äro af icke obetydligt inflytande till förkofran och väckande af mera omtanka för deras prydlighet.

Länets bolag till försäkring af byggnader och lösegendom har fortfarande vunnit ökad förtroende och verksamhet; och utgjorde bolagets hela försäkringsvärde vid slutet af det brandstodsår, som tilländagick den 14 Mars 1855, för byggnader 10,357,810 R:dr och för lösegendom 6,676,760 R:dr, tillsammans 17,034,570, så att försäkringsvärdet under ifrågavarande fem år tillväxt med något öfver Tre millioner R:dr.

Den 1850 i hufvudstaden öppnade ränte- och kapital-försäkringsanstalten för Stockholms stad och län samt Upsala, Vesterås och Nyköpings län har för hvarje år vunnit allt större antal delägare, om än icke tillväxten varit särdeles hastig, hvilket ej heller kunnat påräknas för en inrättning, så ny och obekant till sina grunder och verkningar; men förhoppningarne äro goda, att denna inrättning i framtiden skall bära välsignelserika frukter och blifva till stort gagn särdeles för de sparsamme bland arbetande klassen. Insättningarna i anstalten utgjorde år 1850 Rgs R:dr 6,081; år 1851 R:dr 18,941; år 1852 R:dr 23,492; år 1853 R:dr 25,115; och år 1854 R:dr 31,574. Anstaltens hela kapital-behållning var den 31 December 1854 Rgs R:dr 115,585: 13. 4.

Rofdjuren inom Länets synas hafva märkligen aftagit i antal. Ehuru rofdjursskall under dessa fem år icke någon gång ägt rum, har ändock icke klagan försports öfver skador genom sådane djur. Skallgång har ock gjorts mindre behöflig genom de af Länets invånare, enligt träffade och behörigen fastställda öfverenskommelser, utsatta premier för dödande af rofdjur, till olika belopp för särskilda slags djur. Emot erhållande af sådane premier hafva under alla fem åren blifvit fångade och dödade tillhoppa 21 vargar, 70 lodjur och 909 räfvar jemte ett stort antal roffoglar.

Krögerirörelsen har blifvit betydligt inskränkt, sedan densamma blifvit ordnad i enlighet med nådiga Förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin m. m., den 18 Januari 1855. År 1854 ägde ännu brännvinsförsäljning rum vid Länets alla landt- och sjögästgifvaregårdar, 60 till antalet, utom vid en enda, samt vid något öfver 50 värdshus och krogar. Vid 1855 års slut deremot utfvades brännvinsutskänkning vid allenast 35 gästgifvaregårdar och 28 andra utskänkingsställen, förutom vid några få ställen, der Kongl. Majts Befallningshafvande, enligt 22 § i förenämnde nådiga Förordning, tillåtit utskänkning för kortare tid än år. Af berörde 28 utskänkingsställen höllos likväl de flesta på Djurgården och eljest närmast utomkring hufvudstadens tullar, så att af desamma funnos på afstånd härifrån utöfver en half mil endast tre, af hvilka två voro egentliga värdshus. På fyra ställen å landet idkades minuthandel med brännvin. Då tillika numera brännvins och andra spirituösa dryckers utskänkning vid auktioner icke är tillåten, har en ytterligare väsendtlig inskränkning i tillfällen till fylleri ägt rum.

Lagsökningarne hos Länsstyrelsen och i följd deraf till betalning fastställda belopp, äfvensom de hos under-exsekutörerne sökta *utmätningar* hafva för landet och städerna tillsammans utgjort:

	Lagsökningars antal.	I följd af lagsökningar till betalningar fastställdt belopp.	Hos under-exsekutörerne sökta utmätningar i banko R:dr.	
			För Kronans intrader.	För skuldfordringar.
år 1851	1,484	143,734	15,769	112,337
» 1852	1,932	128,927	15,956	112,445
» 1853	2,225	165,914	10,279	115,550
» 1854	1,268	124,029	13,358	105,805
» 1855	963	70,395	10,439	60,834

Att de sökta utmätningarnes belopp äro mindre, än de belopp, som allenast af Länsstyrelsen blifvit till betalning fastställdt, härrör deraf, att en stor del gäldenärer betala innan utmätning begäres. Af de uppgifne ut-

mättnings-beloppen är ändock en stor del icke uttagen genom verklig utmätning, utan betalning erlagd efter det utmätning begärts.

Under alla fem åren tillhopa hafva allenast sju fastigheter å landet och fyra i städerna blifvit utmättningsvis försålda.

För skuld bysatte å länshäktet hafva varit år 1851 2 personer, 1852 4, 1853 3, 1854 6 och 1855 ingen.

Å Länets cellfångelse har ordningen varit god. Antalet personer, som i detsamma varit intagna dels för att undergå hvarjehanda straff för brott, dels såsom försvarslöse, har utgjort:

år 1851	för undergående af straff	150,	försvarslöse	132.
» 1852	»	»	207	» 216.
» 1853	»	»	160	» 220.
» 1854	»	»	156	» 152.
» 1855	»	»	142	» 115.

Dessa resultat äro öfverhufvud något ogynsammare än under nästföregående treårsperiod.

§ 6.

Städerna.

Af Länets sex städer har icke någon under ifrågavarande tidrymd visat några märkbara framsteg i industrielt hänseende, utan gäller om dem fortfarande hvad anfördt är i de begge sednast förut afgifne underdåniga berättelserna.

Folknummern samt särskilda slags näringsidkare i en hvar af städerna jemte handtverks- och fabriksidkares arbetsbiträden samt städernas fartyg uppgingo år 1855 till följande tal:

	Folk-mängd.	Hand-lande.	Handt-ver-kare.	Fa-briks-idkare.	Personer, som idkat handtverk såsom försörjnings-medel.	Ge-säller.	Lärlin-gar.	Andre indu-stri-arbe-tare.	Skep-pare.	Fiska-re.	Städernas fartyg.	
											antal.	lästet-tal.
Södertelje .	1,198	8	26	7	41	50	49	5	—	—	—	—
Norrtefje .	1,017	16	39	10	11	15	10	29	—	9	2	34
Östhammar.	586	10	25	5	16	13	11	12	2	7	2	53
Öregrund .	645	13	9	1	10	3	2	2	14	—	2	124
Sigtuna . .	430	3	15	2	7	11	4	—	—	—	—	—
Vaxholm . .	1,294	11	29	—	2	13	—	15	14	26	13	207

Uti folcknummern för Vaxholm ingår antalet af derinvid förlagda kro-noarbetskarlar och gemenskap af arméen med 424.

År 1853 fullbordades på ändamålsenligt sätt en med statsanslag af 3,418 R:dr banko understödd förbättring af Öregrunds hamn, ett företag af stort gagn för den norrländska sjöfarten, emedan denna hamn är väl belägen för och flitigt besökes af så väl in- som utländska fartyg, de der från resans fortsättning uppehållas vare sig af lidna sjöskador och för derigenom nödige blifna reparationer, eller för inbrytande vinterköld; och tillflyter äfven staden fördel häraf i flera hänseenden, bland annat, genom icke obetydliga hamnavgifter, som erläggas efter taxa, af Kongl. Maj:t i nåder fastställd.

Kallvattenkur-inrättningen i Södertelje samt gyttjebad-anstalterne i Norrtelje och Vaxholm, å sistnämnde ställe tillkommen under nu ifrågavarande tidrymd, äro omförmälde ofvan under helsovårds-anstalterna.

Genom enskild donation har i Sigtuna utväg blifvit beredd till inrättande af ett allmänt sjukhus för staden.

Jemväl Norrtelje stad har rönt prof af enskild frikostighet, i det att genom testamente, som likväl ännu icke vunnit laga kraft, disponerats en gård i staden och Sjutusen R:dr banko till fond för upprättande och underhåll af en undervisnings-anstalt för medellösa flickor, särdeles till deras inöfvande i handaslöjder.

Utsädet å och afkastningen af städernas jord samt antalet af de i städerna underhållna kreatur utvisar bilagde tabell, som äfven upptager de särskilda slagen statsbidrag och deras belopp. Stockholm å Landskansliet den 30 September 1856.

G. F. LILJENCRA NTS.

U. Normelli.

G. P. af Sillén.

Stockholms Län för åren 1851 till och med 1855.

[illegible]

Stockholms Läns Lands-Kontor den 1 September 1856

U. Normelli

Till Berättelsen öfver Stockholms Län för åren 1851—1855

